

Wprowadzenie

Pandemia COVID-19, wojny w Ukrainie (2014, 2022), globalny kryzys energetyczny i jego konsekwencje dla gospodarki, problemy klimatyczne i ekologiczne, ale także realizowany w niezwykłym tempie i na niespotykaną dotąd skalę rozwój nowoczesnych technologii i sztucznej inteligencji oraz wiele innych wydarzeń, związanych z indywidualnym losem każdego człowieka – to wszystko ma wpływ na naszą psychikę i jednocześnie jest źródłem różnorodności psychicznej. Psychoróżnorodność oznacza więc, że różnimy się od samych siebie, tych sprzed doświadczonych wydarzeń. Różnimy się też między sobą, bo wydarzenia dotyczą poszczególnych ludzi w niejednakowy sposób, ale też poszczególne osoby w niejednakowy sposób je przeżywają. Psychoróżnorodność obejmuje zróżnicowanie biologiczne (unikalne kombinacje genotypowe) i ekosystemowe (unikalne kombinacje fenotypowe). Nie bez znaczenia jest upływ czasu (chronosystem) i następujące wraz z nim zmiany i przemiany historyczno-ewolucyjne. W tym specjalnym zeszycie *Przeglądu Psychologicznego* inicjujemy dyskusję na temat konsekwencji, jakie przynoszą i będą przynosiły wydarzenia, których doświadczamy, na jakie obszary naszego życia i w jaki sposób będą one wpływały oraz jak bardzo różnią się nasze mechanizmy adaptacyjne i co z tego może wynikać dla jakości życia. Szczególną wrażliwość na procesy adaptacyjne wobec dziejących się zmian wykazują dzieci i młodzież, dlatego to ich problemom chcemy w znaczącym stopniu dedykować ten numer.

Zadaniem i wyzwaniem dla naukowców jest obserwowanie, badanie tych zmian, ale szczególnym zadaniem badaczy psychologów i pedagogów jest podejmowanie działań wspierających prawidłowy rozwój, podnoszących jakość życia, a także przeciwdziałanie nieprawidłowościom, które mogą zaburzać prawidłowy przebieg rozwoju.

Oddawany właśnie do rąk Czytelników numer specjalny zawiera sześć artykułów, stanowiących raporty z realizowanych przez autorów badań. Tekst Rosemary J. W. B. Sage i Luke D. Sage jest próbą ustalenia tego, jak kształtują się umiejętności myślenia i ekspresji językowej u dzieci w wieku szkolnym. Badania przeprowadzone w regionie East Midlands w Anglii, zamieszkałym w dużym stopniu przez społeczność imigrancką, wyjaśniają, z jakimi problemami borykają się uczniowie i jakie – po roku nauki oraz realizacji programów wspomagających – są efekty działań. Tamas Rotschild zapoznaje Czytelników z testem oceny sytuacyjnej, opracowanym i zweryfikowanym na Uniwersytecie w Bremie w Niemczech w celu podniesienia kompetencji językowych przyszłych pedagogów

i nauczycieli. Omawiane narzędzie jest rekomendowane przez autora w różnych dziedzinach edukacji oraz w programach szkolenia nauczycieli w celu poprawy praktyk i wyników edukacyjnych. Raport Katarzyny Tomaszek i Agnieszki Muchackiej-Cymerman jest wynikiem badań prowadzonych przez autorki. Poruszają w nim niezwykle ważny i aktualny problem wypalenia nauką wśród młodzieży polskiej oraz wyjaśniają, w jaki sposób więzi rodzinne razem z cechami demograficznymi (płeć, wiek) pozwalają na predykcję przynależności do profili wypalenia szkolnego. Bogumiła Weimann, Malwina Cholewa oraz Paweł Kleka omawiają coraz powszechniej występujące w przestrzeni społecznej zjawisko phubbingu, które dezorganizuje efektywność komunikacji interpersonalnej. Celem zrealizowanych badań było sprawdzenie, czy phubbing stosowany przez rodziców koreluje ze stosowaniem phubbingu u ich dorosłych dzieci oraz w jaki sposób ta sytuacja wpływa na kształtowanie samooceny dorosłego już potomstwa. Z kolei Paweł Kurtek za cel swoich badań przyjął sprawdzenie regulacyjnej roli wyznaczników procesu atrybucji przyczynowej osób z lekką niepełnosprawnością intelektualną. Autor, wykorzystując fenomenologiczne podejście jakościowe, dokonał analizy studiów przypadków. Zeszyt zamyka artykuł Anny Jankiewicz i Justyny Michałek-Kwiecień. Celem badania była analiza powiązań między cechami osobowości wchodzącymi w skład jasnej triady (wiara w ludzi, humanizm, kantyzm) a inteligencją emocjonalną, a także sprawdzenie, w jaki sposób te zmienne wiążą się z satysfakcją z życia w okresie dorosłości.

Mamy nadzieję, że przedstawiony zbiór tekstów będzie dla Czytelników interesującą lekturą, a zaprezentowane doświadczenia i osiągnięcia autorów będą stanowiły pomocne źródło naukowych informacji.

Katarzyna Markiewicz
Lubelska Akademia WSEI